

Голові разової спеціалізованої
вченої ради PhD 13673
Хмельницького національного
університету,
д.е.н., професору Валентині
ЛУК'ЯНОВІЙ
вул. Інститутська, 11,
м. Хмельницький, 29016

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА ДОКТОРА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА,
ШАУЛЬСЬКОЇ ЛАРИСИ ВОЛОДИМИРІВНИ НА ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ
ВИШНЮКА ВІТАЛІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА НА ТЕМУ
«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА», ПОДАНУ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА
ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 051 «ЕКОНОМІКА»

Актуальність теми дослідження

В умовах посилення глобальної конкуренції, структурних трансформацій національної економіки, наслідків повномасштабного вторгнення та необхідності повоєнного відновлення проблема забезпечення довгострокової конкурентоспроможності промислових підприємств набуває особливого значення. Машинобудівна галузь України, яка залишається ключовим сектором індустріального розвитку держави, зазнала суттєвих втрат: понад 30% підприємств зруйновані або пошкоджені, завантаженість виробничих потужностей знизилася до критичного рівня, а близько 70% обладнання потребує модернізації. Водночас галузь демонструє помітну адаптивність – обсяги реалізації зросли із 77,5 млрд грн у 2022 році до 119,4 млрд грн у 2024 році, що свідчить про наявність внутрішніх резервів та стійкого потенціалу адаптації економічних суб'єктів до нових викликів.

Попри значний обсяг наукових напрацювань у сфері економічного потенціалу підприємства, низка важливих питань потребує нового рівня

актуалізації та змістовного концептуального й науково-методичного опрацювання: затребуваним є науково обґрунтований інтегральний показник оцінювання рівня розвитку економічного потенціалу машинобудівних підприємств, який поєднував би принципи повноти, порівнянності, диференційованого зважування та галузевої адаптованості; є суспільний запит та ідентифікацію архітекtonіки механізму розвитку економічного потенціалу, фундаментом якого є інтегрований комплекс функціональних підсистем, які проектуються та реалізуються за принципом адаптивності; потребують деталізації концептуальні засади організаційного розвитку, узгоджені з інструментарієм кількісної діагностики; методологічно актуальною залишається проблема синтезу концепції життєвого циклу потенціалу з методиками його інтегрального оцінювання.

Отже, обрана Вишнюком В.В. тема є актуальною, своєчасною та має важливе теоретичне і прикладне значення для повоєнного відновлення та розвитку промислового сектору України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету в межах науково-дослідної теми «Цифрова трансформація торгівлі та діджиталізація митно-логістичного забезпечення бізнес-структур за умов диверсифікації міжнародних відносин у післявоєнній відбудові економіки України» (номер державної реєстрації 0122U200189). В межах зазначеної роботи автором досліджено механізми розвитку економічного потенціалу машинобудівних підприємств в умовах цифрових трансформацій та структурних змін. В межах науково-дослідної теми «Соціально-економічні механізми розвитку людського капіталу в системі міжнародного маркетингового та логістичного забезпечення підприємницької діяльності в умовах трансформаційних змін» (номер державної реєстрації 0122U002372) автором обґрунтовано науково-методичні підходи до формування

організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дослідження полягає у вирішенні актуального науково-практичного завдання розробки теоретичних положень, методичного та інструментального забезпечення процесу формування механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства в умовах структурних трансформацій національної економіки.

Нові наукові результати концептуального та теоретичного характеру охоплюють, по-перше, базову ідею дослідження, представлену у авторській концепції механізму розвитку економічного потенціалу підприємства як інтегрованої адаптивної системи семи взаємопов'язаних підсистем (цілеутворення, діагностики, ресурсного, організаційного, мотиваційного та інформаційно-аналітичного забезпечення, контролю і регулювання). Особливістю обґрунтованих концептуальних засад побудови механізму розвитку економічного потенціалу є опора на замкнений управлінський цикл функціонування інтегрованих підсистем, прямий зв'язок із трирівневою моделлю потенціалу, результат-орієнтована архітектура управлінського впливу. По-друге, обґрунтовано удосконалений підхід до трактування економічного потенціалу підприємства як динамічної інтегрованої системи нагромаджених ресурсів, організаційної інфраструктури, процесів та зв'язків, системи компетенцій тощо. В цьому напрямі визначено комплекс чинників ефективності процесів формування й використання потенціалу на основі акценту на врахуванні показників динамічності, часової перспективи, адаптивності, інноваційності та синергетичної взаємодії складових.

Новим науковим результатом методологічного та прикладного змісту є обґрунтована автором трирівнева ієрархічна модель базових елементів потенціалу («ресурсний фундамент», «функціональне ядро», «стратегічна

надбудова»), яка ґрунтується на критеріях системності, функціональності та операціоналізованості та забезпечує можливість визначити висхідно-зворотний характер взаємодії рівнів з інтегруючою роллю організаційно-управлінського потенціалу.

Серед результатів науково-методичного спрямування продуктивною та перспективною є методика інтегрального оцінювання економічного потенціалу підприємства, перевагами якої є: поєднання функціонально-компонентного та рейтингового підходів; запропонований та обґрунтований автором інтегральний коефіцієнт розвитку економічного потенціалу підприємства (ІКРЕП), що будується як зважена сума нормалізованих часткових індикаторів семи базових елементів; виокремлення та врахування шести методологічних принципів; розробка п'ятирівневої якісної шкали інтерпретації. Логічним розвитком методики є обґрунтований автором науково-методичний підхід до діагностики стадій життєвого циклу економічного потенціалу, який доповнює традиційне якісне оцінювання матрицею кількісної ідентифікації стадій із прив'язкою до значень ІКРЕП та типових профілів часткових індикаторів.

Аналітичну значущість має науково-методичний підхід до визначення відносного впливу елементів потенціалу, який ґрунтується на синтезі кваліметричного інструментарію та експертного оцінювання зі статистичною верифікацією узгодженості позицій, що дає змогу отримати емпірично обґрунтовані, регіонально специфічні вагові індикатори й виявити розбіжність між теоретико-академічними та практико-управлінськими оцінками.

Узагальнюючим науковим результатом є удосконалена концептуальна модель організації процесу розвитку економічного потенціалу, що містить одинадцять структурних етапів, кожен з яких прив'язано до конкретних елементів потенціалу, що забезпечує операційну

чіткість управлінських дій та передбачає формування бюро стратегічного розвитку як інституційної основи підтримки процесу.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Отримані результати мають вагоме теоретичне і прикладне значення. Теоретична цінність підтверджується новими науковими положеннями автора, зокрема авторським визначенням економічного потенціалу, трирівневою моделлю його базових елементів, концепцією механізму розвитку та методикою ІКРЕП. Запропонований механізм, авторська методика інтегральної оцінки, концептуальна модель організаційного процесу та матриця діагностики стадій життєвого циклу становлять цілісний практичний інструментарій для діагностики стану економічного потенціалу машинобудівних підприємств, обґрунтування управлінських рішень щодо його розвитку та моніторингу динаміки змін.

Прикладну значущість роботи підтверджено впровадженням її результатів у діяльності органів управління, громадських об'єднань та підприємств, зокрема: Департаменту освіти та науки Хмельницької обласної військової адміністрації (довідка № 2348-16/2026 від 05.01.2026), Департаменту економічного розвитку Хмельницької обласної військової адміністрації (довідка № 1256-6/2026 від 07.01.2026), Постійної комісії з питань економічної політики, бюджету, фінансів, торгівлі, розвитку середнього та малого бізнесу Хмельницької районної ради (довідка № 03-14/2026 від 14.01.2026), ГО «Вінницький Бізнес Клуб» (довідка № 8/42 від 12.01.2026), ТОВ «ДІАЛОГ-ЦЕНТР» (довідка № В-12-2 від 15.01.2026), ДП «Новатор» (довідка № 18/7 від 19.01.2026), ТОВ «Укрелектроапарат» (довідка № 334 від 21.01.2026) та АТ «Завод «Темп» (довідка № 234 від 22.01.2026). Основні теоретичні положення роботи використовуються в освітньому процесі Хмельницького національного університету під час викладання дисциплін «Управління потенціалом підприємства», «Методи

дослідження цільових ринків», «Економіка підприємства» та «Організація діяльності підприємства».

Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень дисертації

Основні наукові положення і результати дисертації повною мірою відображені в публікаціях здобувача. За темою дослідження опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 3,88 друк. арк., з яких особистий внесок автора становить 2,96 друк. арк. Серед них 6 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі тих, що індексуються міжнародними наукометричними базами, 2 статті у закордонних періодичних наукових виданнях (зокрема у виданні, що індексується Web of Science) та 6 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Результати роботи апробовано на наукових конференціях у містах Львів (2022), Хмельницький (2023, 2025), Запоріжжя (2023), Київ (2024) та Кам'янець-Подільський (2025). Тематика публікацій повністю відповідає змісту дисертації, а їх кількість і рівень відповідають вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Вишнюка В.В., є послідовними, внутрішньо узгодженими, належно обґрунтованими та достовірними. Обґрунтованість результатів забезпечується використанням комплексної сукупності загальнонаукових і спеціальних методів дослідження – історичного аналізу та теоретичного узагальнення, порівняльного й системного аналізу, експертного оцінювання з обчисленням коефіцієнта конкордації Кендалла, економіко-статистичних методів, нормалізації показників (метод min-max), інтегрального оцінювання, моделювання й

структурно-функціонального аналізу, кожен з яких виконує визначену функцію в логіці доказовості роботи.

Достовірність отриманих результатів підтверджується репрезентативною інформаційною базою, яка включає нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України та Національного банку України, аналітичні матеріали міжнародних інституцій (Світовий банк, UNDP), фінансову та управлінську звітність 10 машинобудівних підприємств Вінницької та Хмельницької областей за 2021–2025 рр., результати авторського експертного опитування 20 фахівців-практиків і науковців, а також практичним впровадженням результатів, що засвідчено відповідними довідками.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 272 сторінки, з них основний текст – 239 сторінок, список використаних джерел – 23 сторінки. Робота містить 29 таблиць та 26 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи, наукову новизну, практичне значення, апробацію результатів та особистий внесок здобувача. Перший розділ «Теоретико-концептуальні засади формування економічного потенціалу підприємства» присвячено дослідженню сутності та наукових підходів до трактування економічного потенціалу, визначенню складу його базових елементів і обґрунтуванню трирівневої моделі та сутності механізму розвитку. Другий розділ «Методичне забезпечення та аналітична оцінка рівня розвитку економічного потенціалу машинобудівних підприємств» містить методичні підходи до формування системи показників, авторську методику ІКРЕП, експертне обґрунтування вагомості

складових та інтегральну діагностику підприємств вибірки. Третій розділ «Формування та імплементація механізму розвитку економічного потенціалу підприємств» розкриває структурно-функціональні складові механізму, організаційний процес його формування та економічну діагностику можливостей механізму.

Висновки відображають досягнення поставлених мети і завдань, узагальнюють одержані наукові результати та підтверджують їх новизну і практичну значущість. Дисертація відповідає вимогам до оформлення наукових кваліфікаційних робіт, є завершеним самостійним дослідженням, що має логічну структуру, системний виклад матеріалу та наукову цінність. Поставлені в роботі завдання вирішені, а висновки відображають основні наукові результати, одержані здобувачем.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами всебічного аналізу тексту дисертації, опублікованих наукових праць здобувача та звіту про перевірку тексту за допомогою електронного сервісу фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Оригінальність викладеного матеріалу, наукова новизна дослідження та апробація основних положень через публікації й наукові виступи підтверджують самостійний характер виконаної роботи. У тексті дисертації наявні коректні посилання на використані джерела, а у спільних наукових публікаціях чітко окреслено особистий внесок автора. Вишнюк Віталій Володимирович дотримався норм академічної доброчесності та вимог законодавства у сфері авторського права.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

1. У підрозділі 1.1 запропоновано авторське визначення економічного потенціалу підприємства, яке синтезує здобутки наукових шкіл і одночасно акумулює низку сутнісних характеристик (динамічність, інтегрованість, адаптивність, інноваційність, синергетичність, часову

перспективу). Таке широке за обсягом визначення є концептуально цілісним, проте дещо переобтяженим ознаками, що знижує його диференційну здатність. Робота виграла б від чіткішого відмежування категорії економічного потенціалу від суміжних понять – «конкурентоспроможність», «ресурсний потенціал» та «стратегічний потенціал» – із зазначенням їх ієрархії та функціональних меж.

2. У дисертації значну увагу приділено функціональній структурі економічного потенціалу підприємства та виокремленню його семи базових елементів. Водночас, з огляду на умови воєнного стану та потреб повоєнного відновлення, доцільним було б чітке виокремлення у запропонованому механізмі безпекової та ризик-орієнтованої складової розвитку потенціалу. Зокрема, йдеться про вплив енергетичних ризиків, логістичних розривів, наслідків мобілізації, загроз фізичного пошкодження виробничих активів та втрати ланцюгів постачання. Робота виграла б від побудови окремої матриці «ризик – елемент економічного потенціалу – управлінська реакція», що посилює б прикладну цінність механізму для підприємств, які функціонують у кризовому середовищі.

3. Аналітична частина дисертації ґрунтується на вибірці машинобудівних підприємств Вінницької та Хмельницької областей, що дозволило автору здійснити поглиблену регіональну діагностику. Разом з тим, додаткового опрацювання потребує питання поширення отриманих висновків на підприємства з іншою територіальною прив'язкою, зокрема специфічною: прифронтових регіонів, деокупованих територій, промислових центрів із вищим рівнем руйнувань або релокованих підприємств. Вважаю доцільним виокремлення положень методики, які мають універсальний характер або потребують коригування залежно від регіонального ризикового профілю підприємства.

4. Розрахунок інтегрального коефіцієнту розвитку економічного потенціалу підприємства здійснено на основі двадцяти восьми часткових

індикаторів (підрозділ 2.3), які здебільшого ґрунтуються на даних фінансової звітності. Водночас саме нематеріальні елементи потенціалу – інноваційний, інформаційний та маркетинговий – автор обґрунтовано визначає впливовими та перспективними й одночасно такими, що недостатньо раціонально використовуються. Так, оцінювання цих складових економічного потенціалу є складним завданням, потребує коректного вимірювання, проте робота виграла б від докладнішого обґрунтування й структурування переліку та джерел часткових індикаторів цих елементів і оцінювання їх надійності, оскільки від якості їх вимірювання безпосередньо залежить достовірність ідентифікації пріоритетних напрямів управлінського впливу.

5. У роботі маркетинговий потенціал розглядається як один із базових елементів економічного потенціалу підприємства. Водночас для машинобудівних підприємств у сучасних умовах важливого значення набувають не лише класичні ринкові інструменти збуту, а й здатність підприємства ефективно позиціонувати себе на ринку державних замовлень, оборонних контрактів, міжнародних грантових програм, технічних регламентів ЄС, сертифікаційних вимог та коопераційних угод з іноземними партнерами. У зв'язку з цим доцільним є поглиблений аналіз інституційно-контрактного виміру маркетингового потенціалу, який у післявоєнний період має стати одним із ключових чинників розвитку машинобудівних підприємств.

Висловлені зауваження орієнтують на розвиток актуальної теми дисертації та не стосуються основних наукових положень роботи, не знижують її загальної високої наукової та практичної цінності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Вишнюка Віталія Володимировича «Формування механізму розвитку економічного потенціалу підприємства» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано нові

науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання формування механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства в умовах структурних трансформацій національної економіки та повоєнного відновлення. За актуальністю, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю й достовірністю результатів, теоретичним і практичним значенням робота відповідає вимогам пунктів 6–10 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор – Вишнюк Віталій Володимирович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
проректор з навчальної роботи та
якості освіти Національного університету
«Київський авіаційний інститут»
Міністерства освіти і науки України

Лариса ШАУЛЬСЬКА